

Ю. В. Подмешальська,
канд. екон. наук, Запорізька державна інженерна академія

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Стаття присвячена пошуку проблем впровадження інформаційних систем обліку на підприємстві. На базі проведеного дослідження розроблено практичні рекомендації щодо підвищення якості впровадження інформаційних систем.

Ключові слова: облік, інформаційні системи, інформаційне забезпечення, фінансово-економічне управління, впровадження, корпоративна інформаційно-аналітична система.

Постановка проблеми. Вивчення досвіду роботи сучасних українських підприємств показує, що процес їхнього господарювання часто здійснюється в умовах відсутності єдиної інформаційної системи. Це породжує умови для непрозорості обліку, що позначається на точності розрахунку показників діяльності підприємства. Зрозуміло, що в цих умовах перехід до “прозорого” середовища може забезпечити Корпоративна інформаційно-аналітична система (КІАС), підсистемою якої є елемент фінансово-економічного управління (ФЕУ). Наявність КІАС вирішує проблему оперативного забезпечення якісною інформацією керівників фірм (компаній, підприємств). Процес впровадження КІАС в роботу підприємств потребує діагностування проблем, вирішення яких дозволить користувачам отримувати саме інтегровану інформацію. У зв'язку з цим пошук проблем впровадження інформаційних систем та шляхів їх вирішення є актуальним для значної частини вітчизняних фірм (компаній, підприємств).

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналізуючи наукові доробки з теми дослідження, можна говорити про активний розвиток інформаційних систем і технологій як у вітчизняному, так і у світовому суспільстві. Проблемам розробки, адаптації, впровадження інформаційних систем у роботу підприємств свої праці присвятили такі вчені: Г. А. Титаренко [1], Вільям Дж. Стівенсон [2], В. П. Завгородній [3], В. Н. Когаловський [5], Стів Новак [7], В. Г. Тоценко [8]. Але спроба автора використати існуючі методи та підходи щодо впровадження інформаційних систем показала їх практичну недосконалість, що і обумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є узагальнення проблем щодо впровадження інформаційних систем у роботу підприємств і розробка практичних рекомендацій щодо їх вирішення задля підвищення результатів роботи підприємства.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні практично кожна КІАС містить у своєму складі систему ФЕУ в тому чи іншому вигляді, або її створення планується найближчим часом. Зазвичай під системою фінансово-економічного управління у вітчизняній практиці розуміють деяке сполучення бухгалтерської підсистеми і засобів автоматизації продажів і закупівель, включаючи складську діяльність. Якщо мова йде про автоматизацію обліку виробничого підприємства, то до цих підсистем

додається підсистема розрахунку собівартості продукції і заробітної плати. Зазвичай до пошуку нової системи або удосконалення існуючої призводить одна з таких причин: слабка інтегрованість існуючих підсистем; відсутність системи планування та прогнозування фінансових потоків; відсутність важливих для бізнесу функцій в існуючій підсистемі. Додатково можна виділити такі, більш специфічні, потреби, які також призводять до пошуку нових рішень: необхідність вести фінансовий облік за західними стандартами (скажімо, зважаючи на вимоги західних інвесторів); об'єктивна потреба у веденні управлінського обліку. Фактично, наявність другої вимоги показує сучасний рівень розвитку підприємства, що є позитивним симптомом. Як показує практика, задоволення перерахованих вище вимог можливе тільки з використанням сучасних західних інформаційних систем фінансово-економічного управління [4].

Нами встановлено, що об'єктивні потреби української економіки вимагають підтримки найбільш сучасних технологій корпоративного управління, причому в дуже прогресивній постановці. До таких технологій належать: методологія планування бізнес-ресурсів; система управління витратами і собівартістю (контролінг); MIS (Management Information System) – система підтримки прийняття рішень. Саме їх відсутність і призводить до пошуку нових рішень.

Розглянемо коротко базові елементи вищезгаданих технологій. У світовій практиці найважливішою причиною створення методології планування бізнес-ресурсів було різке скорочення тривалості “життєвого циклу виробу”, тобто часу від моменту подання товару (виробу) на ринок, до різкого зниження рівня прибутку від його продажу, що вимагає заміни товару на новий, або залучення коштів для збільшення обсягу продажів за рахунок маркетингових акцій. В українській практиці, додатково до вищесказаного, найважливіше значення має необхідність антиінфляційного і “антиподаткового” управління фірмою, а в багатьох випадках і “антикризового”. Останнє призводить до того, що, на відміну від Заходу, де потужність системи майже прямо пов'язана з розмірами підприємства, системи класу планування бізнес-ресурсів в Україні потрібні навіть багатьом невеликим, але активно працюючим компаніям.

Окремі елементи системи управління витратами і собівартістю, як наприклад, облік і аналіз витрат, формально добре розроблені в Україні. Однак українська система обліку була спрямована тільки на розрахунок (і аналіз) так званої нормативної собівартості. У той же час для підприємства найважливіше значення має реальна собівартість, на її основі розраховується ціна продажу. Як показує практика, з такого роду розрахунками виникають істотні труднощі, з яких добре відома проблема “трансфертного” ціноутворення, тобто визначення вартості товарів, послуг і грошових коштів для цілей “внутрішнього споживання” в рамках одного підприємства або холдингу. Добре відомим наслідком даної проблеми є неправильне визначення економічної ефективності виробництва (або інший бізнес-діяльності) і, як наслідок, несподівані економічні провали.

Management Information System (система підтримки прийняття рішень) – надання об'єктивної і своєчасної інформації; зручний і інтелектуальний

інтерфейс до даних; можливість у режимі “наживо” надавати керуючий вплив [6]. Ця підсистема сучасної КІАС практично не потребує коментарів. Зазначимо лише те, що вона реально не може існувати без двох зазначених вище технологій, оскільки вони, власне, і забезпечують її даними. У той же час красиво подані дані, звичайно, полегшують роботу керівника та аналітика, але більш важливо, щоб вони були актуальні і достовірні, ніж “яскраво упаковані”.

Одна з важливих проблем, що виникають при впровадженні систем ФЕУ, полягає в тому, що у вітчизняній практиці вищезгадані технології часто не мають явних і чітких формулювань, а знаходяться на рівні “інтуїтивного розуміння”, або, ще гірше, маскуються під загальноприйнятими термінами, типу “побудова довільних звітів”, “розрахунок собівартості” тощо. Дуже часто як “самоціль” формується вимога створення “красивого” MIS, проте дані для неї використовуються “зі стелі”, що практично зводить нанівець всі її можливості.

У зв'язку з цим можна виділити, як мінімум, три підходи щодо формування КІАС (ФЕУ). Випадковий (тобто за наявності коштів, інтуїція чи випадок підказує купити яку-небудь систему “складнішу”). Від приватних запитів (такий варіант виникає, як правило, в активно працюючих комерційних структурах (у тому числі і банках), що мають відносно молодих менеджерів і (або) просунуту бухгалтерію. Ще частіше такий варіант виникає на промислових виробничих підприємствах, на яких і раніше велика увага приділялася розрахункам собівартості і контролю витрат). Від загальної постановки (такий варіант досить рідкісний і виникає тільки у дуже просунутих у технологічному відношенні комерційних структурах). Практика впровадження систем ФЕУ в Україні дозволяє зробити висновок про необхідність слідувати правильним шляхом, тобто навіть якщо і первинна постановка виникла від “приватних” завдань, то необхідно спочатку провести постановку повномасштабного управлінського обліку, а тільки потім переходити до побудови КІАС.

Незважаючи на те, що дана технологія дуже схожа на стандартно пропоновану зарубіжними консалтинговими фірмами, однак вона має дуже важливі відмінності, які можуть бути підсумовані в таких “факторах успіху” впровадження інформаційних систем на підприємстві:

- чітка постановка завдання, тобто на момент початку практичної роботи з програмним комплексом повинна бути проведена робота з формалізації завдань, що підлягають вирішенню в рамках проекту;
- наявність навчених фахівців. На нашу думку, даний фактор має вирішальне значення, оскільки як нерозуміння загальних принципів функціонування КІАС, так і приватних рішень – основна причина невдач проектів упровадження;
- наявність технології моделювання задач. Дана вимога пов'язана з необхідністю чіткого документування і протоколювання робіт у рамках проекту, але так само істотно полегшує досягнення перших двох факторів успіху.

Таким чином, процес впровадження інформаційних систем пов'язаний зі своєчасним діагностуванням проблем, пошуком та використанням методів

щодо їх усунення. Перелік ключових проблем впровадження КІАС та практичні рекомендації щодо їх вирішення наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Проблеми впровадження інформаційних систем
і практичні рекомендації щодо їх вирішення**

№ пор.	Опис проблеми впровадження	Практичні рекомендації вирішення
1	Відсутність затвердженої облікової політики	Метод управління - розробка облікової політики Розробка облікової політики відділом фінансового обліку та планово-економічним відділом. Затвердження облікової політики на рівні керівництва компанії
2	Низький статус проекту в компанії, що призводить до того, що реалізація проекту не сприймається персоналом як стратегічне завдання. Наслідком є гальмування робіт через те, що в ряду пріоритетів співробітників компанії всіх рангів знаходиться більш важливе завдання, ніж участь у роботах по проекту впровадження КІАС	Метод управління - мінімізація: - проведення презентацій про можливості та особливості системи КІАС; - інформування керівників про проміжні результати проекту впровадження КІАС; - своєчасне інформування керівників про критичні ризики проекту; - залучення керівників до прийняття ключових рішень, важливих для проекту впровадження КІАС

Продовж. табл. 1

№ пор.	Опис проблеми впровадження	Практичні рекомендації вирішення
3	Перетворення, що відбуваються в компанії, при впровадженні КІАС можуть викликати зміну описаних бізнес-процесів, організаційної структури і, як наслідок, спочатку певного обсягу проекту	Метод управління - мінімізація: поділ процесу впровадження на фази таким чином, коли на перших етапах впроваджується функціональність і визначаються організаційні рамки, найменш чутливі до можливих змін
4	Велика кількість звітів, що відрізняються від звітів, затверджених регламентуючими документами	Метод управління - максимально уніфікувати бізнес-процеси та звітні форми в рамках усього підприємства
5	Відсутність	Метод управління - розробка

	корпоративних стандартів	корпоративних стандартів, оскільки саме вони є основою налаштувань системи
6	Не реалізується повний цикл впровадження інформаційних систем, часто не планується	Метод управління - постановка перспективного планування

Висновки. Своєчасне діагностування та подолання проблем щодо впровадження інформаційних систем обліку на підприємстві дозволить підвищити якість інформації для прийняття управлінських рішень. Отримання достовірної інформації позначиться також на ефективності контролю та управління господарськими процесами. Враховуючи результати дослідження, можна стверджувати, що подальші наукові дослідження, спрямовані на розробку рекомендацій щодо впровадження сучасних інформаційних систем у роботу підприємства, будуть досить актуальними і необхідними як у теоретичному, так і в практичному напрямках.

Список літератури

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике [Текст] : учебник / под ред. проф. Г. А. Титоренко. – М. : Компьютер : ЮНИТИ, 1998. – 400 с.
2. Вільям, Дж. Стівенсон. Управління виробництвом [Текст] / Вільям Дж. Стівенсон. – М. : Лабораторія базових знань, 1998. – 928 с.
3. Завгородній, В. П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту [Текст] / В. П. Завгородній. – К. : А.С.К., 1998. – 768 с.
4. Івахненко, С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту [Текст] : навч. посіб. / С. В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
5. Когаловський, В. Н. Системи планування виробництва: вітчизняні компроміси розвитку [Текст] / В. Н. Когаловський // Планета КІС. – 2009. – № 7. – С. 2–7.
6. Романов, А. Н. Автоматизація аудиту [Текст] : учеб. пособие для вузов / А. Н. Романов, Б. Е. Одинцов. – М. : Аудит : ЮНИТИ, 1999. – 336 с.
7. Стів, Новак. Бізнес-інструменти для виробничого підприємства. Від основ до вищого пілотажу [Текст] / Стів Новак. – К. : Гревцов Паблішер, 2008. – 496 с.
8. Тоценко, В. Г. Методи та системи підтримки прийняття рішень. Алгоритмічний аспект [Текст] / В. Г. Тоценко. – К. : Наукова думка, 2002. – 381 с.

Отримано 14.12.2011

Summary

Article is devoted to finding problems implementing information systems in accounting at the enterprise. On the basis of the study developed practical recommendation for improving the quality of implementation of information systems.

Подмешальська, Ю. В. Проблеми впровадження інформаційних систем обліку на підприємстві [Текст] / Ю. В. Подмешальська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ "УАБС НБУ". - Суми, 2011. – Вип. 33. - С. 179-184.